

KARTA INWENTARYZACYJNA GEOSTANOWISKA

Piotr Migoń

Informacje ogólne		
Nr obiektu	025	
Nazwa obiektu (oficjalna, obiegowa lub nadana)	OWCZAREK	
Współrzędne geograficzne [WGS 84 – hddd.dddd]	Długość: 16°02'22"	Szerokość: 51°01'54"
Gmina	Męcinka	
Opis lokalizacyjny	Wzniesienie znajduje się we wschodniej części Pogórza Kaczawskiego, wyrastając ze zrównanej wyżynnej powierzchni tej części regionu, na południe od głównej drogi Jawor – Świerzawa. Odległość wierzchołka od centrum wsi Pomocne (kościół) wynosi 1,8 km w kierunku południowym.	
Rozmiary (np. długość, szerokość, wysokość, powierzchnia)	Przybliżone wymiary całego wzniesienia ostańcowego – 320 x 250 m; wysokość – 446 m n.p.m. Wielkość dawnych kamieniołomów: południowo-wschodni – 55 x 45 m; północny – 55 x 35 m; wysokość ścian eksploatacyjnych do 5 m.	
Charakterystyka naukowa geostanowiska		
Reprezentowana dziedzina nauk o Ziemi (np. tektonika, litologia, stratygrafia, geomorfologia)	Wulkanizm Litologia – bazalt Geomorfologia – rzeźba denudacyjna	
Rodzaj obiektu	Dawne kamieniołomy w obrębie ostańcowego wzniesienia	
Litologia	Bazalt	
Forma rzeźby terenu	Nek (ostańcowe wzgórze twardzielcowe odsłaniające dawny komin wulkaniczny)	
Geneza obiektu (naturalny, antropogeniczny)	Nek – forma naturalna Kamieniołomy – forma antropogeniczna	
Ogólny kontekst geologiczno- geomorfologiczny	Owczarek (446 m) jest jednym z kilku ostańcowych wzniesień bazaltowych wznoszących się ponad zrównaną wierzchowinę wschodniej części Pogórza Kaczawskiego, częściowo przykrytą utworami lodowcowymi. Ma charakter twardzielcowy, wynikający z większej odporności bazaltów na wietrzenie w stosunku do otaczających zieleńców i fyllitów. Podobnie jak sąsiednia Czartowska Skąta, leży na linii starego uskoku	

	tektonicznego, oddzielającego dwie jednostki geologiczne metamorfiku kaczawskiego: Rzeszówek – Jakuszowa na południu i Złotoryja – Luboradz na północy.
Opis obiektu z punktu widzenia nauk o Ziemi	Owczarek jest przykładem neku, czyli wzniesienia twardzielcowego. Generalnie niewielkie różnice w odporności między bazaltem a otaczającymi zieleńcami i fyllitami sprawiają, że wyrazistość wzniesienia jest niewielka, a wskutek całkowitego zalesienia słabo wyróżnia się w krajobrazie. Naturalna forma wzniesienia została znacznie przekształcona antropogenicznie, przez działalność wydobywczą. W obrębie wzniesienia zostały założone trzy wyrobiska kamieniołomów, odstawiające wewnętrzną strukturę ciała bazaltowego. W wyrobisku południowo-wschodnim, częściowo zalany wodą, sposób spękania (kolumnowy cios termiczny) jest najbardziej regularny i ma postać palisady pionowo ustawionych słupów o średnicy 25–40 cm, niekiedy dodatkowo spękanych. W wyrobisku północnym występują zarówno quasi-regularne, pionowe lub stromo pochylone słupy o podobnej średnicy, jak i partie gęściej i mniej regularnie spękane. Eksploatacja pozostawiła po sobie chaotyczny układ jam, skalnych ścianek i wyodrębnionych baszt. Najmniejsze wyrobisko po południowo-zachodniej stronie wzniesienia jest też najmniej wyraźne, częściowo zasypane skalnym rumoszem i nie zawiera wysokich odstępów ciosu kolumnowego. W szczytowej partii wzniesienia znajdują się naturalne wychodnie w postaci pionowo stojących słupów, o średnicy do 0,5 m.
Historia badań naukowych	Obiekt wzmiankowany przez Birkenmajera (1967) przy opisie miejsc występowania ciosu termicznego w bazaltach dolnośląskich. Wielokrotnie wzmiankowany w opracowaniach popularno-naukowych i geoturystycznych. Brak dokładnych badań z zakresu wulkanologii czy petrologii.
Wartości dodatkowe (historyczne, biologiczne)	Nie stwierdzono
Bibliografia (najważniejsze pozycje)	Birkenmajer K., 1967. Bazalty dolnośląskie jako zabytki przyrody nieożywionej. Ochrona Przyrody, t. 32, s. 225–276. Placek A., 2007. Basaltic hills as structural landforms – morphometry versus rock strength (a study from the Kaczawskie upland, SW Poland). Univ. Ostravensis Acta Fac. Rer. Natur., 237, Geographia – Geologia, 10, s. 111–127.
Inne uwagi	Brak uwag
Stan i możliwości wykorzystania	
Możliwości wykorzystania obiektu do celów edukacyjnych	Wykorzystaniu w celach edukacyjnych sprzyja łatwy dostęp (bliskość drogi Jawor – Świerzawa – około 200 m) i różnorodność układów spękań w sąsiadujących ze sobą kamieniołomach. Czynnikiem niesprzyjającym jest brak oznakowanych dojść i zwarta roślinność, a zwłaszcza stopień zarosnięcia wyrobisk w sezonie wegetacyjnym. Dostęp do ściany

	z palisadą pionowych słupów bazaltowych praktycznie uniemożliwia zalanie tej części wyrobiska wodą.
Dostępność: ograniczenia, bezpieczeństwo	Obiekt dostępny bez formalnych ograniczeń. Wymagana ostrożność przy poruszaniu się w po wyrobiskach dawnego kamieniołomu. Utrudnieniem w wykorzystaniu w geoturystyce jest utrudnione parkowanie na poboczu głównej drogi Jawor – Świerzawa.
Istniejąca infrastruktura turystyczna	Brak infrastruktury
Istniejące i potencjalne zagrożenia	Głównym zagrożeniem dla walorów edukacyjnych obiektu jest zarastanie dawnych wyrobisk, prowadzące do zasłonięcia układów słupów bazaltowych.

Dokumentacja graficzna

025_1 Wyrobisko wschodnie na Owczarku, z regularną palisadą słupów bazaltowych.

025_2 Pionowo stojące słupy bazaltowe w wyrobisku wschodnim.

025_3 Formy skałkowe zbudowane z pionowo stojących słupów bazaltowych, częściowo wypreparowane wskutek pozyskiwania bazaltu (wyrobisko północne).